

KVANTITA A KVALITA

(Richard Jan Hons, červenec 2022)

Člověk může k věcem kolem sebe i k životu jako takovému, přistupovat z pozice kvantity anebo naopak kvality. Jsou to dvě odlišné filosofie a každý táhne víc buď k jedné nebo k druhé. Možná tyto pojmy stoprocentně nevyjadřují podstatu věci. Možná by bylo lépe říci povrchní a hluboký, ale zůstaňme u termínů kvantita a kvalita.

Jako nic není černobílé, tak ani v tomto případě nejsou lidské postoje krystalicky čisté kvalitativní nebo kvantitativní. Příklon k jednomu nebo druhému směřování bývá zřejmý. Zamyšlení nad vlastním postojem je tady na místě, protože to může být důsledek způsobu přemýšlení, niterného založení a směřování, ale také nemusí. Stejně jako v jiných otázkách, i zde je leckdo ve vleku svého okolí, své bubliny a zažitých zvyků, hlasitě vytrubovaných pravd i nepravd, které nevědomky přijímá a které nepramení z jeho myšlení a z jeho „já“. Potíž je, že si to v takových případech obvykle pořádně neuvědomuje.

Hned zpočátku zdůrazňuji, že jsem špiš zastánce filosofie, jež upřednostňuje kvalitu a cit – ne zcela striktně a bezpodmínečně, ale v souhrnu celkem jednoznačně. Při vši snaze o objektivitu budou moje vývody odrazem mého uvažování, ale na tom konec konců není nic špatného.

Začnu drobnou příhodou – krátkým rozhovorem, který jsem vyslechl nedávno na přechodu při čekání než na semaforu blikne zelená. Bylo to v Praze. Vedle mě stáli dva, tak pětadvacetiletí mladíci. Jeden z nich měl v ruce balíček s novým mobilním telefonem, jenž si očividně právě zakoupil. Byl asi plný té obchodní transakce a hlasitě sděloval kamarádovi, jak se dívá na strategii prodejce: „Je hezké, že kdybych si připlatil, tak mi prodlouží záruku, ale co s tím? Budu já chtít po dvou letech ten telefon pořád používat?!“

Nádherná ukázka kvantitativního přístupu! Již při koupi dotyčný předpokládá, že daná věc bude sloužit pouze velice omezenou dobu a pak bude bez lítosti nahrazena novou, modernější, aby i ta zanedlouho přestala majiteli vyhovovat, protože se stala v jeho očích zastaralou. Zkrátka nekonečný koloběh věčné obměny v rychlém tempu života. Žádné zastavení. Předmět každodenního použití přijde a zase odejde, aniž by zanechal hlubší otisk. Mnohaleté používání se nepředpokládá. Zajímavé je, že tady moc nehraje úlohu, po jak dlouhou dobu je nebo není daná věc schopná plnit svou funkci ani se nepředpokládá, že by mohla hlouběji vstoupit do života. Zbrusu nový předmět nejspíš zpočátku přináší svému majiteli radost. Je z něho nadšený. Pořídil si něco nového, po čem toužil. Nadšení ale rychle vyprchá, protože daná věc z pohledu překotného vývoje velmi rychle zastarává a přestává být na úrovni doby, přestává být moderní. Citový vztah, který se snad zpočátku objevil, mizí jak tabákový dým. Předmět stále spolehlivě slouží, ale už je to „starý verk“. Je třeba jej vyřadit a pořídít něco nového, co je momentálně „in“.

Takový kvantitativní přístup zcela jistě těší mocné výrobce. Také se patřičně snaží, aby co nejvíc lidí vidělo stále obměňování věcí jako společenskou nutnost. Tento psychologický tlak je zásadní. Vedle toho ovšem současně používají i další strategii – snaží se vyrábět předměty tak, aby nebyly dlouhověké. Kola ekonomiky se točí, produkce stoupá a lidé jsou spokojeni, protože si stále mohou kupovat něco nového, moderního. Obměňují stále častěji všechna ta všudypřítomná elektronická hejblátka, nábytek i oblečení. Spotřeba v bohatých zemích tak stoupá do závratných výšin.

Ano, vypadá to, že kvantitativní přístup v našem světě svoji bitvu vyhrává. Je to ale dobře? Opravdu nám to vyhovuje a my jsme šťastnější a spokojenější? Není to spíš iluze, kterou bezmyšlenkovitě přijímáme? Nepřenáší se megalomanský kvantitativní vztah k věcem i do oblasti mezilidských vztahů? Jak hluboké mohou být vazby se spoustou přátel na sociálních sítích?

Znovu si položíme otázku: „Není vše pouhá iluze opravdovosti a hloubky?“ Narkoman v opojení se také vznáší na pomyslném obláčku blaženosti a štěstí. O to hůř na něj dopadají okamžiky vystřízlivění. Ale již si na drogu zvykl, abstinence je hrozná a vystoupit z rozjetého vlaku tak těžké!

Praktické důsledky kvantitativního materialistického přístupu jsou celkem jasné. Všichni je vidíme. Stoupá lidská spotřeba a roztáčí se koloběh obměňování. Moderní technika se s tím částečně dovede vypořádat. Stále větší zaneřádění Země nepopírají ani protagonisté nabubřelé materialistické kvantity. Ale staví se k tomu po svém. Sami farizejsky bijí na poplach. Vymysleli různá zaklínadla, jimiž se do omrzení ohánějí. Jedním z nich je svatá válka proti oxidu uhličitému, při níž se ohánějí neodůvodněnou chimérou překotného oteplování díky civilizačním emisím CO₂. Úspěšně tak zahalují opravdové problémy kouřovou clonou, a aby nepřišli zkrátka, vymysleli placení emisních odpustků a další podlé vychytávky.

Životní prostředí na matičce Zemi jistě potřebuje péči lidí, kteří osídlili její povrch dost hustě. Asi každý chce žít někde, kde se mu líbí, a ne na smetišti. Vraťme se ale k našim rozhádaným sestřám – ke kvalitě a kvantitě. Není náhodou jádro pudla v tom, že čím dál tím víc lidí si nechává kvalitu ve svých životech protékat mezi prsty? Že se na tom podepisují úžasné technické možnosti dnešní doby je jasné. Automatizované výroby chrlí kde co v nepředstavitelných kvantech, a to téměř bez přičinění lidské ruky. Lopotná práce člověka je v mnoha oblastech minulostí, a přesto lidská spotřeba stoupá do závratných výšin. Není v tom tak trochu postupné odstavení člověka jako takového? Odstavení jeho šikovnosti, umu, myšlení, originality?

Bývalo běžné, že nějaký nástroj, je jedno ať už to byl nůž, dláto nebo třeba hrnec, sloužil svému majiteli celý život. Často ještě déle, když jej předal svému synovi nebo učedníkovi. Náležitě si jej cenil a pečlivě se o něj staral. Pravidelně ho brousil a chránil před vlhkostí. Představme si, že by dnes otec synovi předal svůj letitý mobilní telefon. Ano, je to dost směšná myšlenka! Ale není principelní důvod proč by předměty v našem životě nemohly sloužit dlouho. Kvalitní věc bude sloužit stejně dobře dnes jako za dvacet let. Je na nás, zda pro nás bude dlouho platným pomocníkem nebo jestli vstoupíme do začarovaného kruhu nakupování, krátkého využití a vyhození.

Člověk kvality si věci pečlivě vybírá tak, aby mu vyhovovaly a dlouho sloužily. Pak se o ně také náležitě stará. To jde ruku v ruce. Můžeme si položit otázku, kolik lidí si dnes brousí nože a další nástroje, kdo doma něco opravuje. Je jisté, že třeba takový pravidelně broušený nůž bude perfektně řezat desítky a desítky let. U fajnšmekra přijde první broušení ke slovu hned po zakoupení, ještě než s ním začne řezat. Rozloučí se s ním až v momentě, kdy se čepel stálým broušením zúží do jakési ploché jehly.

Nepletme si ovšem člověka kvality se sběratelem. Můžeme zůstat u příkladu s noži. Takový sběratel je hromadí, a pochopitelně se snaží získat, co nejzajímavější a nejkvalitnější kousky. Také záleží na jeho finančních možnostech. Pokud je pouze sběratel, ale kvalita s velkým „K“ pro něj v životě nehraje zásadní roli, bude vlastnit sbírku perfektních kousků, ale nožem v kuchyni uřízne chleba nebo kus masa jen s obtížemi.

Kvalitativní a citový vztah k věcem je pěkně vidět u oblečení, které může sloužit dlouho, ale rozhodně není věčné. Oblíbené kalhoty časem vyblednou, možná se v nich objeví trhlina či díra. Již nejsou vhodné do města či společnosti. Díra se zašije a do přírody jsou fajn. Když se na nohavicích objeví další šrámy, člověk kvality z nich udělá šortky, a tak ještě o trochu prodlouží jejich životnost.

Zatím byla řeč hlavně o vztahu k věcem, které vlastníme, nakupujeme, používáme. Myslím, že filozfie kvality se odráží i ve způsobu myšlení, a jak jsem se již zmínil, i ve vztazích s ostatními lidmi. Myšlenky mohou být pozitivní a negativní, logické a nelogické, pravdivé a nepravdivé. Člověk kvality je tedy nutně odsouzen nad vším přemýšlet a nevyhýbat se pohledům z různých stran – to vše dřív, než je přijme anebo nepřijme. Prostě hledá kvalitu! Co se týče vztahu k lidem je podobnost se vztahem k věcem nabíledni.

